

50.
4
Q. B. C.

DISSERTATIO
HISTORIAM
ECCLESIAE REFOR-
MATAE IN SUETHIA
EXHIBENS,

Cujus PARTEM PRIMAM,
Suffrag. Ampliff. Senat. Philos. in Reg. Acad. Aboens.
PRÆSIDE

MAG. **JOHANNES**
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORD.
nec non Facult. Phil. h. t. DECANO,
Publicæ disquisitioni offert

GABRIEL TIDGREN,

WESTRO-GOTHUS,
IN AUDIT. SUPER. DIE 9. Martii A, MDCCLXVIII.
Horis Antemeridianis.

A B O Æ

Impressit JOH. C. FRENCKELL,

VIRO
MAXIME REVERENDO ATQUE AMPLISSIMO,

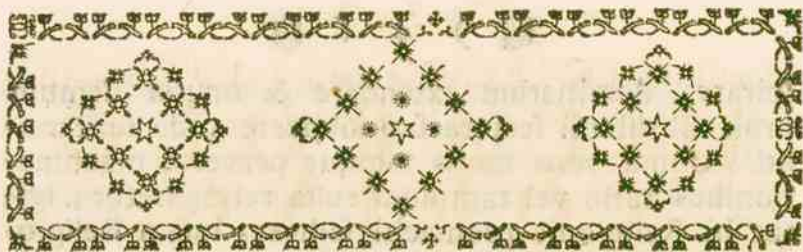
D: NO CAROLO
NORING,

S. S. THEOL. DOCTORI, ECCL. SVEC. QUÆ LOND.
ANGL. EST, ANTEHAC PASTORI AC PRÆPOSITO GRA-
VISSIMO, MÆCENATI MAXIME COLENDO.

*M*os fuit antiquis, Diis tutelaribus aras,
Et libros magnis sacrificare Viris;
Sic celebris Flacci Mæcenas præsidet Odis,
Sic a laude Maro Cæsaris infit opus.
Hæc licet imparibus vestigia passibus urgens
Dum TIBI primitias libo, VIR Ample, meas;
Non equidem valeo seris TUA tradere seclis
Nomina, vel famam perpetuare TUAM.
Illa mee non laudis egent, celebrata manebunt,
Virtuti & meritis dum famulatur honos:
Immemor usque TUI nec dego favoris, ut illi
Hoc dare me sperem munere posse vicem.
Ast patiare tamen, TUA quo benefactia colantur,
Fiat ut hæc animi pignus opella mei.
Est TUA præsertim non segnis gratia, quæ me
Aoniis fecit non dare terga Deis;
Hæc igitur cape dona favens, PATRONE, clientes
Auctoremque inter perge referre TUOS.

MAX. REVEREND. AC AMPLISS. NOMINIS TUI

Cultor Humillimus
GABRIEL TIDGREN.

§. I.

Quamvis Religio, Christiana imprimis, sit præstantissimum donum a Supremo Numine mortalibus concessum; quippe quæ naturales intellectus nostri tenebras dissipat, voluntatem mandatis Divinis obedientem reddit, hominibusque ita virtutum ac salutis viam ingressuris luculentissimam præfert facem; tantam tamen deprehendimus nonnullorum pravitatem, ut hujus splendorem nec ipsi acie satis constanti sustinere queant, nec alios in eodem versari permittant, sed Sanctissima DEI Oracula corrumpant, & ab oculis hominum, ut maxime perniciofa, removeant, sua vicissim placita, turpissimorum vitiorum pabula, illis graviter obtrudentes. Magni præcipue talium technarum fabricatores fuerunt Joves Capitolini, Pontifices Romani. Hi quidem in initio satis modeste sese gesserunt & intra pelliculam se continuerunt suam; quum autem ab Imperatoribus magnis beneficiis onerati potius quam honorati essent, more ingenii humani, quod spes improbissimas concipit, insperata consecutum, cristas erigere, altiora

spirare, dominatum extendere & omnia demum orbis Christiani scepra suo subicere pedo sunt moliti. Quum vero tantis tamque perversis machinationibus ratio vel tantillum culta refragaretur, igitur hi Religionis promachi scilicet, ipsam Religionem ex animis hominum obliterare studuerunt, & contra ea vanas superstitionum præstigias introduxerunt. Ne autem e veterno expergerent, variis delinimentis, quæ pravo hominum ingenio conveniunt, eos demulserunt. Sic gravissima scelerata, dum vel specie Romana sacra propagandi committerentur vel tradita fisco Pontificali insigni pecuniarum summa expiarentur, in foro tam Soli quam Poli, pro ea, quam sibi vindicarunt, potestate, facile remiserunt Romani Antistites. Immo indulgentiis tantum statuebatur pretium, & vim adeo Divinam eis inesse nugabantur, ut non solum ad pœnæ, verum etiam ad culpæ remissionem valerent.

Quid Cives facerent, audet cum talia Princeps?

Quid? Quod sicut venum omnia exposuerunt, ita foedissimæ etiam Harpyiæ in numerum Sanctorum haud operose fuerint relatæ, modo circa vitæ exitum crumenas Monachorum satis distenderent. Tot vaserrimas artes in robur super-eminentis domini Pontificalis, sed in extremam generis humani perniciem, excogitatas, ægerrime tulerunt cordati quivis Viri. Sed quum hinc horrendas JOH. HUSSEI flammas perpenderent, inde gravissima Anathematum fulmina extimescerent, plerorumque studium reformandi

di ecclesiam intra pia substitit vota. Enimvero dum Pontifex R. Leo X. in profundo voluptatum sinu otatur, dumque ex Sedis Apostolicæ culmine sub pedibus cælum atque terram spectat, occasione indulgentiarum, in compitis etiam & tabernis Germanicis venalium, excitatus Megalander LUTHERUS, pravis Pontificis moliminibus sese fortiter opposuit, tantamque rerum mutationem tam in Ecclesia quam in Rebus publicis importavit, ut novum Sæculum, revocato Evangelio, condiderit. Quanta sint pii hujus Herois in Ecclesiam merita jam dicere a proposito nostro nimis foret alienum. Sufficiat monuisse, quod ad Lectionem Scripturæ S. homines cujuscunque dignitatis ac conditionis admiserit, commenta Pontificia valide confutaverit, doctrinam, Sacrarum litterarum regulis convenientem, proposuerit, atque gravissimum auctoritatis Pontificiæ jugum, Divino auxilio, fortiter excusserit.

II.

Sed non diuturna halcyonia egit Ecclesia, a mendis Pontificiorum repurgata. Inimicus enim Zizania inter triticum, quod uberem pollicebatur proventum, seminare instituit, utque messem in ipsa herba interciperet, statim a primordio in id incubuit, ut vel variis hæresibus Ecclesiam dilaceraret, vel Schismatibus excitatis animos Evangelicorum invicem redderet infestos. Primus turbo exstitit in ipsa Saxonia. Dum enim LUTHERUS Ecclesiæ & re-

formandæ & pacandæ sedulam impenderet operam, CAROLOSTADIUS Archi-diaconus Wittembergensis, Vir cetera doctus, sed, turbulento, quo fuit, animo iterum iterumque in transversum actus, ignorans quæ fata Lutherum mansissent, succrescentem DEI plantationem ferme disperderat. Fanaticismi enim spiritu potius abreptus, quam debito pietatis Zelo ductus, in ipsas Sanctorum imagines, quæ in templis servabantur, favire incepit, easque penitus abolendas esse stataminavit. Immo in ipsis gravissimis dogmatibus, præsertim in articulo de Sacra Cœna, a Scriptura Sacra & a Luthero recessit; veram atque realem præsentiam corporis & sanguinis Christi in augusto hocce Sacramento admodum negans. Verum hos motus sua & præsentia & prudentia brevi post composuit Lutherus; factumque est, ut Carolostadius paucos in Saxonia inveniret adsecelas. Eodem circiter tempore & alibi locorum parem Ecclesiæ reformationem susceperunt alii, quos inter primo loco nominandus est *Ulricus ZWINGLIUS*, Pastor Ecclesiæ Tigurinæ in Helvetia. Scilicet turbaverant admodum Ecclesiam acerrimæ contentiones inter Monachos Dominicanos & Franciscanos de immaculata Virginitate B. MARIÆ; quorum utriusque ut placita sua confirmarent, non solum crebras apparitionum præstigias jactitarunt, sed etiam variis stratagematibus, quæ horrendam istorum temporum barbariem sapiunt, usi sunt, ut adversarios suos confunderent. Enimvero quum constitisset, quod Papicolæ venenatas hostias in S. Cœna eis convi-

convivis porrigere non dubitassent, qui atroces eorum ferre non potuerunt injurias; singuli, quibus fasus tam civilis quam aeterna curæ fuit, tantorum abusuum abolitionem atque Ecclesiæ reformationem vehementer desiderare inceperunt. Exulceratos Helvetiorum animos insuper exasperarunt Legati Pontificum R., qui per nundinationem indulgentiarum ingentem pecuniarum vim ab afflictis Helvetiis ea tempestate extorserunt. Hæc omnia probe noverat Zwinglius; quamobrem cum ad Ecclesiam Tigurinam A. 1519 vocatus esset, Pontificis avaritiæ sese opposuit, Samsonem Franciscanum Mediclanensem indulgentias vendentem repressit, atque tam Pontificem, quam ejus Legatos officii sui admonuit. Tandem, habitis variis Synodis, Reformatio Ecclesiæ in multis Helvetiæ pagis suscepta atque peracta fuit. Sed majori fervore in arduo hocce negotio sese gesserunt Helvetii, quam Germani, adeo ut imagines & alia pristini cultus vestigia e Templis removerint omnia. Quid? Quod Zwinglius ipse, dum pagi, Pontificiæ Religioni addicti, contractis copiis Reformatos opprimere studerent, exercitum, ex suis adseclis compositum, duxerit; sed in gravi prælio A. 1531 occubuerit. Opus a Zwinglio inceptum continuavit *Job. CALVINUS*, a quo Reformatæ Ecclesiæ addicti nuncupantur Calvinistæ; quemadmodum *AMERICUS VESPUTIUS* suum dedit nomen Indiæ Occidentali, a *COLUMBO* licet detectæ. Sicut autem nos Evangelici potius quam Lutherani dici volumus; ita Calvini adseclæ Ecclesia Reformata potius, quam Calvinistæ salutari optant.

§. III.

Licet Calvinus pleraque sua dogmata ex B. Lutherō sumserit mutua, in multis tamen ab eo fecerit. Sed vere dici potest de illo, quod de EPICURO pridem professus fuit CICERO: Democrito quædam adjecit, perpauca mutans, sed ita, ut ea quæ corrigere vult, mihi quidem depravare videatur (a). Interim tamen quum Lutherus, magnam, uti par erat, in Germania consecutus fuisset auctoritatem, Calvinus quoque & ceteri eorundem dogmatum Doctores, ut tam suis placitis robur adderent, quam Germanos & alios populos in sua perducerent castra, iterum iterumque jactitarunt: Ecclesiam sic dictam Reformatam parum adeo ab Evangelica dissentire, ut tota discrepantia in verbis tantummodo consisteret. Fatemur quidem has Ecclesias in verbis differre, sed simul erit admittendum, quod sensus horum verborum tanti sit momenti, ut ad hominum æternam vel salutem vel condemnationem vergat. Notum enim est, quod Reformati statuunt, quosdam homines jam ab æterno vel ad felicitatem vel ad exquisitissimos cruciatus ita esse destinatos, ut, quidquid moliantur & agant, necessitatem fati sui nequaquam eluctari queant; constat vero simul quod Evangelici inevitabile ejusmodi decretum, ut Sapientiæ atque Bonitati Divinæ e diametro adversum, penitus rejiciant. Præterea dum Evangelici, ad tenorem institutionis S. Cœnæ, docent corpus & sanguinem CHRISTI in hoc Sacramento vere

realiter & substantialiter adesse, & convivis, *in, cum* & *sub* pane atque vino exhiberi; Calvinistæ contra autumant, panem & vinum esse tantummodo Symbola corporis & sanguinis Salvatoris nostri, cum quibus ipse spiritualiter & per fidem unitur. Enimvero non omnes Reformati in dogmatibus suis æqualiter ab Ecclesia Evangelica recesserunt, sed propius ab eadem absunt nonnulli. Hos inter præcipue nominandus est Jacobus ARMINIUS, Remonstrantium antesignanus, qui cum in eo erat occupatus, ut Joh. CALVINUM & Theodorum BEZAM contra Sublapsarios defenderet, ipsemet non tantum de veritate sententiæ, quam sibi confutandam sumserat, fuit convictus, sed ulterius procedens, Doctrinam de absoluto decreto impugnare cœpit, gratiamque adeo DEI Universalem adserere. Et quamvis hæc sententia in Synodo Dordracena damnaretur, multi tamen, tam alibi, quam in Gallia fuerunt Eruditi, qui ad partes Arminii accederent, absolutumque decretum prescriberent. Eodem prorsus modo suam sententiam de vera præsentia corporis & sanguinis Christi in S. Cœna exaltatam perpoliunt Reformati, ut minimus ab Evangelicis dissensus adpareat. Hinc Cl. STAPPERUS: *Reformati statuunt quidem corporis & sanguinis Christi præsentiam realem, veram, sed spirituales, dum ea adsint vi & efficacia sua. Negant autem præsentiam corporalem & substantialem, quam nullius usus, impossibilem & fidei Analogiæ contrariam esse docent. Negant propterea etiam, indignos verum Christi corpus & sanguinem accipere.* Et

paucis interjectis idem Auctor ita pergit : *Subscribimus itidem Confessionis Augustanae Articulo X. quod corpus & sanguis Christi vere adsint & distribuuntur vescentibus in Cœna Domini* (b) Enimvero vel ex his in medium allatis adfatim constat, quod Calvinistæ magnificis demonstrationum adparatibus vel fucum simplicioribus faciant, vel nodum in scirpo quærant, dum statuunt corpus & sanguinem Christi in Sacra Cœna vere & realiter adesse, & tamen hanc deinceps phrasin virtualiter solummodo interpretantur. Quis, quæso, ferret hominem calculos ita subducentem : Anima vere & realiter adest corpori nostro ; Ergo virtualiter tantum, non substantialiter, eidem adest. Potiori jure ita foret concludendum : Ergo & substantialiter & virtualiter eidem adest. Fatemur equidem, quod modum præsentia corporis & sanguinis Christi in pane & vino non cognoscamus ; sed quis adeo perfrictæ frontis esset, ut curta ingenii atque rationis suæ decempeda immensam Mysteriorum Divinorum abyssum metiri conaretur. Verum ulteriori harum opinionum examine superfedemus, ne extra oleas vagari videamur.

(a) Vid. CIGERONIS *Libr. I. de Finibus bon. & mal.* (b) Vid. *Theologia Polemica Tom. V. p. m. 230 & 232.*

§. IV.

His præmissis, instituti ratio postulat, ut intra definitam tractationis orbitam nos recipiamus, succincte exposituri *Historiam Ecclesie Reformate in Patria.*

tria. Quamvis igitur Gl. mem. Rex Suethiæ GUSTAVUS I. non tantum natale solum a Christierni tyrannide in libertatem & tranquillitatem vindicasset, sed etjam augustum Reformationis opus feliciter peregisset, omnemque navasset, operam ut doctrinam Evangelicam a quavis heterodoxia puram, sanctam tectamque conservaret; sua tamen auctoritate & gravitate impedire non potuit, quin tam Catholici iterum iterumque resurgerent, quam Reformati per pseudothyrum aditum sibi in has oras pararent. Ferunt nonnulli, quod Nobilis quidam Polonus, JOHANNES de LASCO, quem propter Religionem Calvinisticam ex Anglia ejecerat Regina MARIA, & qui paullo post solum Danicum, quorsum se contulerat, vertere coactus fuisset, a GUSTAVO in Suethiam arcessitus fuerit; sed quum res successu caruerit, de hac invitatione multi non immerito dubitant (a). Extra dubitationis autem aleam positum est, quod interea dum GUSTAVUS cum Daniæ Rege in Regnorum confinio convenisset, ut tam antiquas quam nuper obortas controversias componeret, varii tumultus propter Religionis negotium in ipsa metropoli exstiterint. Taceo alios, sed notandum est, quod *Melchior Rinck & Bernhardus Knipperdöllinck* ex Germania cum Hollandica nave pervenerint: quod audacter ingressi sint Templum Holmense, dictum S. *Johannis*, organa ejecerint, statuas & imagines confregerint, tantasque turbas excitaverint, ut vulgus inter claram Evangelii doctrinam & perversos hosce Zelotas fluctuaverit. Post-

quam autem Rex domum redierat, causamque horum motuum cognoverat, hos turbatores carceri mancipavit, posteaque eosdem regno proseripfit, captis pœna ipsis indicta, si unquam in Suethiam reverti auderent (b). Novimus equidem, quod hi Novatores ad classem Anabaptistarum vulgo referantur; idem tamen eos Spiritus, qui Caroloftadium, Zwinglium & Calvinianos plurimos agitabat, & ad organa cum statuis & imaginibus, quæ innocua tamen erant Templorum ornamenta, ejicienda incitabat. Nam Caroloftadius, ut vidimus, inepta sua docendi ratione populum eo perduxit, ut sese Christianum per imaginum fractionem arbitraretur. Et in Gallia ac Belgio Calviniani passim imagines, altaria & organa subverterunt. Ac ne quis opinetur, veteres Zwinglianos & Calvinianos ita solummodo sævisse; Berolini etjam, ubi non Calviniani, sed Reformati salutari cupiunt, noctu in templo Cathedrali altare medium & imaginem crucifixi confregerunt, ac in fluvium *Spream* projecerunt, & postea dies aliquot consumserunt subversione altaris magni, imaginum crucifixi, baptisterii cum in æde sacrum in cœmiterio, & denique sclopeticis in ferream auroque obductam crucem Templo impositam glandes magna vi, sed irrito conatu, vibrarunt (c).

(a) Vid. DALINI *Histor. Sueb. Tom III. p. m. 444.* (b). Vid. BAAZII *Invent. Histor. Ecl. Svio-Goth. p. m. 158.* (c). Vid. Job. LUCII *Dresdensis Wahrhaftiger Bericht über das zu Frankfurt an der Oder gedruckte Calvinische Büchlein.*

§. V.

Continent Scientiæ Mathematicæ tot & tam exquisitas delicias, ut homines excelsi ingenii earundem cognitionem sibi comparare plerumque soleant. Quamobrem etjam de Jesuitis constat, quod postquam Religionem Papisticam per Imperium Chinense propagare decrevissent, negotium tanti momenti demandaverint Viris, rerum Mathematicarum peritissimis; qui has disciplinas profitentes & earum usum curiosis Chinesibus ostendentes, tantam sibi acquisiverunt famam, ut in ipsam Aulam fuerint admissi, & Religionis suæ fundamenta in multorum cordibus dextre posuerint; quæ tamen paullo post, quum impotenter se gererent, penitus everterunt. Parem ferme scenam in Patria nostra sub ERICO XIV a Calvinistis ludi cœptam, perhibent Annales. Quum enim hic Princeps ingenti litterarum studio flagraret & disciplinis præcipue Mathematicis valde delectaretur, ad se arcesendum curavit *Dionysium* BEURREUM, qui Reformatæ Religioni fuit addictus, ut ab ipso tam in Mathesi, quam præcipue in Astrologia institueretur. Nec partibus suis defuit BEURREUS, verum longius progressus, quam Regi GUSTAVO I. circa auspicia muneris sui promiserat; atque impetrata Principis gratia, quoties occasio ferret, de præstantia Religionis suæ magnifice differuit; sperans se, partim Principem, qui varius admodum fuit, in suam sententiam sensim perduciturum, partim etjam liberum Religionis exercitium adfectis Calvinianis in Suethia procuraturum.

rum. Religiosum hunc Mathematicum, qui sublimia jucundis temperare apprime novit, haud invitatus audivit ERICUS, nec sacra ipsius dogmata improbavit; quare multa ab hoc Principe sibi pollebantur Calvinistæ, postquam imperii habenas capessivisset. Interea BEURREUS novas meditabatur technas in gratiam Reformatæ Ecclesiæ. Quum itaque ERICUS ea tempestate tædas conjugales pararet, BEURREUMque in intimæ familiaritatis jura admisisset, hic opportunam adeo occasionem haud negligendam esse censuit, sed ERICO persuasit, quod Angliæ Princeps ELISABETHA tot gratiis, virtutibus & tam ingentibus dotibus prædita esset, ut si vel fingere ipse vellet, nec meliorem nec præstantiorem thori Sociam exspectare posset. Sed in his omnibus non tam ERICI, quam Calvinistarum, causam egit BEURREUS. Satis enim prævidit, quod si has nuptias conciliare posset, ERICUS vicissim ELISABETHÆ, quæ Reformatam profitebatur Religionem, amorem sibi conservaturus, illius fidei adfectis comoda quaedam tanto minus denegaret, quod eadem Sacra ipse probaret. Sed quum ELISABETHA preces ERICI, quantumvis ambitiosi, dextre eluderet, molimina quoque BEURREI ex hac parte incassum tum ceciderunt (a). Circa idem tempus *Georgius Petri*, quem sua familiaritate dignatus fuerat ERICUS, opus a BEURREO inceptum pro ea, quantum pollicit, auctoritate continuavit, Regemque in partes Calvinianorum pertraxit, ceu testatur NIEHENKIUS (b). Interim cardo felicitis suecessus Calvinista-

vinistarum in BEURREO vertebatur; qui postquam purpurea dignitate ornatus esset, nullam pratermisit occasionem, qua Religionis suæ florem promoveret. Edidit enim BEURREUS Scriptum, in quo Augustanam Confessionem, ejus Apologiam atque Lutherum pro suis dogmatibus allegaverat, maledictionem indignorum oppugnaverat, Panem & Vinum Cœnæ Dominicæ esse nuda rerum absentium symbola finxerat, negaverat etiam Christum pro impiis sanguinem fuisse. Sed quod scriptum solide refutavit Archi-Episcopus Upsaliensis LAURENTIUS Nericius (c). Interea in suas partes perduxit quendam *Johannem Ofeg* & pro ea, qua apud Regem valuit gratia, effecit, ut ipse Episcopatum Arosiensem obtinuerit. Hic aliquamdiu celavit propensum suum in Calvinianos animum, sed deinceps a bello, quo impediti Mercatores Suehici vinum ex Hispania & Belgio advehere non poterant, occasionem sumisit, Calvinianorum placitum, quod S. Cœna in alio potu, quam vino, urgente necessitate, administrari posset, passim disseminandi. Etsi enim A. 1563. fundamentis fidei de Sanguinis Domini participatione in vino & non alio potu, communi Cleri Suecici consensu collectis subscripsisset; attamen quum a *Georgio Petri* audivisset, Regem velle, ut Pastores absque omni tergiversatione administrarent S. Cœnam in quocunque liquore sacrum poculum porrigere possent, D.œcesanis suis persuadere peculiari Epistola, data d. 25. September An. 1564, annisus est, id recte fieri; quamobrem Episcopum hunc per contentum,

temtum, ut videtur, nuncuparunt *Liquoristam* (d). Mox autem hæc sententia evanuit, sufficiente in usum Eucharistiæ vino in Svethiam allato. Verum non una fuit tempestas, qua Ecclesia Evangelica tunc temporis in Svethia agitabatur: aliam enim haud ita multo post excitavit idem Aeolus Hyperboreus BEURREUS, qui Calvinianis, quos ex Gallia in Svethiam vocaverat, liberum Religionis exercitium procurare impense moliebatur. Aegre admodum hi tulerunt, quod ab Evangelicis Hæretici dicerentur, contendentes, se esse orthodoxos. Nihilominus tamen minus Sacerdotes a Rege ERICO enixe petierunt, ut ipsi ejicerentur, ne partem sinceram Evangelicorum traherent; sed ipse arduam hanc litem reliquit indecisam (e).

- (a) Vid. LOGGENII *Histor. Suec.* p. 347 seq. & DALINI *Histor. Patr.* Tom. III, p. 414. (b) In *Oratione Seculari* p. 21. (c) Vid. RAAZII *Inu. Hist. Eccl.* p. 290 seq. (d) Vid. SPEGELS *Hist. Eccles. Part. I.* p. 358 (e). *Conf. DALINI Hist. cit.* p. m. 592, 593.

§. VI.

Tragici vitæ exitus, quos sequenti tempore habuerunt BEURREUS, GEORGIUS *Petri* & ipse Rex ERICUS XIV. impediverunt, ne Calvinistæ suam libere profiteri possent religionem. ERICO, de solio Imperii dejecto, successit ejusdem Frater JOHANNES III, qui, ineunte adolescentia, magna, quidem dedit prudentiæ, magnanimitatis & constantiæ specimina, sed qui Rex factus, adeo sui dissimilis fuit,

fuit, ut cives Principem, nuper optimum, vix cognoscerent. Quamvis enim JOHANNES, dum Magnum Ducatum Finlandiæ regendum susceperat, testamento Regis GUSTAVI I, in quo inter alia sancitum fuit, ut *Religionem Evangelicam sanctam testamque tam ipse, quam hujus posterii conservarent*, sese obstrinxisset; quamvis etjam eandem promissionem plenius, dum ad gubernacula imperii Sveo-Gothici pervenit, confirmasset, addito edicto, ut *qui sectarius sequerentur opiniones, nisi eandem nobiscum complecti vellent veritatem, intra anni spatium e regno omnes discederent*; ab his tamen omnibus promissis Rex discessit, atque Conjugi suæ gratificaturus, ut Pontificiam religionem in Suethiam postliminio introduceret, Lithurgiam a se confictam, quæ media inter Evangelicam & Catholicam esset (a), civibus partim proposuit, partim obtrudere conatus fuit, adeo ut cum vera Religione actum ferme conclamatumque esse videretur. De cetero sub hoc Rege hæresis *Liquoristarum*, de quibus nuper locuti fuimus, magis magisque ingravescere cœpit in variis regni provinciis, qui motus Ecclesiastici occasionem præbuerunt Concilio Upsaliensi, An. 1572 celebrato, in quo graviter statutum, ut in Religione Evangelica omnes persisterent (b). Quamvis autem rurbis Lithurgicis sub JOHANNE & machinationibus Papistarum sub SIGISMUNDO Rege maxime distraherentur civium animi; verosimile tamen est, quod Religio Reformata hac tempestate non omnibus displicuerit, sed suos passim, licet clandestinos, habuerit adflectas. Inter alia hoc constat ex gravi illo sermone,

C

quem

quem Archi-Episcopus Upsaliensis NICOLAUS Olavi, Botniensis, in agone mortis ad circumstantes habuit amicos: ubi inter alia sic dixerit: *Dilecti fratres, videtis me virum esse infirmum, & agnoscitis Ecclesiam DEI his precipue ultimis mundi temporibus semper tentationibus obnoxiam esse: Satan ad summum conatur labefactare & obscurare salutarem & consolatione plenissimam doctrinam de Sacramentis Domini nostri JESU CHRISTI, quibus inclusit ac velut sigillavit CHRISTUS omnia beneficia, humano generi per mortem ipsius parata. Etiam videmus Ecclesiam Patrie his duabus pestiferis Sectis, Papistica & Calvinistica, multum agitari (c). Immo Episcopus Strengnesensis PETRUS Jone in nonnullorum suspicionem incidit, quod Calvinianis clanculum faveret, sed qui in Concilio Upsaliensi An. 1593 ab hac culpa sese valide liberavit, Sacramentarium errorem & alias hæreses graviter refutans (d). An vero Crypto-Calvinianorum machinationibus obtentum sit, ut in dicto Concilio verba Exorcismi: *Exi ab hoc, sat hâr ut / duriora censerentur, ac pro his substituerentur illa; Discede ab hoc, vis hârisfrân / aliis discutiendum relinquimus.**

(a) Hac Lithurgia JOHANNES idem intendit, quod suo *Interim* haud ita pridem moliti fuerant Pontificii, Sed utrumque institutum suspectum fuit Evangelicis. Hinc dixerunt Germani: *Selig ist der Mann, Der GOTT vertrauen kan, und willigt nicht ins Interim, denn es hat den Schalck hinter ihm.* (b). Vid. DALINI *Hist. Spec. Tom. III, Part. II, p. m. 30 & 31.* (c). *Conf. BAAZII Inv. H. E, p. 585, seq.* (d). Vid. DALINI *Libr. cit. p. m. 254.*

§. VII.

Quod communi dici solet proverbio: *Quisque suos patimur manes*, quadrat etiam in filios Magni Regis GUSAVI I, quorum ne constantissimi quidem in gravissimo Religionis negotio satis constantes fuerunt. Vidimus nuper, quod Rex ERICUS XIV a studiorum Moderatore BEURREO in devia Calvinistarum fuerit seductus & quod Religionem Reformatam per Patriam propagare conatus sit. Conjugi rursus, quam impense dilexit, gratificaturus Rex JOHANNES III, Papistica Sacra civibus obtrudere voluit. Quamvis tercius filiorum Gustavi gl. mem. Rex CAROLUS IX. exserta hydræ Pontificiæ capita, tanquam alter Hercules, mascule contriverit, & in robur Religionis Evangelicæ quamlibet symbolam contulerit, diffiteri tamen non possumus, quin in Religionem Reformatam propensior videatur, quam ab erecta ejus indole expectare fas fuit. Primam Religionis hujus promulsidem hausisse creditur CAROLUS, cum *Heidelbergæ* nuptias cum Principe MARIA An. 1579 celebraret (a). Deinceps in celebri Concilio Upsalensi, An. 1593 habito, statutum fuit, quod non solum Sacramentarii, sed etiam Zwingliani & Calviniani, horum licet in initio expressa non facta esset mentio, in perpetuum a communione Ecclesiæ Svecanæ excluderentur. Scilicet verebantur Ordines Regni, ne Dux CAROLUS hos defenderet, sed quum ipsum sollicitassent de his excludendis, precibus quoque eorum annuit (b). Licet in dicto Concilio sancitum

C 2

eset,

esset, ne cives aliam publice profiterentur Religio-
nem, quam Evangelicam; permillum tamen fuit Mer-
catoribus & Artificibus, qui Reformatæ Ecclesiæ fu-
erunt addicti, hic confedere. Hac ratione pruden-
tissimus Princeps in Patriam allicere voluit *Vallones*,
qui propter Inquisitionem Hispanicam in Belgio avi-
tos penates deferere cogebantur (c). Interjecto tem-
pore sicut Sueci ægerrime tulerunt imperium SIGIS-
MUNDI, quod Pontificiæ Religioni esset devotus; ita
ipse vicissim CAROLUM atro notare carbone ob
Calvinismum studuit. Inter alia igitur præcepit Fin-
landiæ Governatori, *Claudio Flemming*, ut in templo
Cathedrali Aboënsi & alibi constitueret Signum Crucis
CHRISTI & Sanctorum imagines, quas Hæretici, uti
dicebat, more Calvinistico inde dejecerant (d). Ver-
gente ad finem Sæculo XVI CAROLUS edendam
civitatem Ordinationem Ecclesiasticam, quam exami-
nandam sibi sumisit depositus Archi-Episcopus ABRA-
HAMUS *Andree*, qui Stegeborgi captivus detinebatur,
& ostendit eandem propius ad Calvinisticam, quam
ad Evangelicam, accedere Religionem. Quid? Quod
imperterritito, quo fuit, animo Principi CAROLO ob-
jicere ausus fuerit, quod non solum faveret Calvini-
anis, sed etiam pari studio Reformatam Religionem
introducere conaretur, quo JOHANNES nuper foverat
Papisticam; quo tamen captivitatis suæ squalorem
non minuit (e). Postquam ad Regni gubernacula
accessisset CAROLUS, precibus Ordinum Regni suf-
fragaturus, culmini Archi-Episcopali admovit M.
OLAVUM *Martini*, filium M. *Martini*, Episcopi Lin-
copien-

copiensis, qui præstigiis Lithurgicis constanter se opposuit, etiamsi ab omnibus tunc in Arce Holmenti congregatis Clericis solus a sinistris relinqueretur. De Patris constantia nihil plane remisit Filius, CAROLO tum ab proprias virtutes, tum ab gratam Patris memoriam charus. *Electus Rex urgebat, non esse visitandos a Ministro Ecclesie agrotos, ut porrigatur iisdem necessario S. Cæna, quasi moriturus non salvaretur absque hac ultima Cæne Dominice participatione (f).* Quisque facile videt, hoc consilium a Crypto Calvinianis fuisse novo Regi subministratum, ut cives sui S. Cænam vilifacerent. Si enim in ea nihil esset præter merum panem & vinum, quid opus esset, morituris eam exhibere? Præterea Rex novam præfationem in usu Baptismi & S. Cæne populo esse prælegendam voluit. Sed Clerici pie & mascule responderunt, innovationes istas decreto Concilii Upsaliensis repugnare, nec sine gravissimo scandalo admitti posse. Palam quoque testati sunt: *Videre se in allato scripto Electi Regis quasdam contineri teclis verbis sententias a Sacramentariis excogitatas; quæ cum negarent institutam Sacramentorum efficaciam, non possent vi Decreti Concilii Upsaliensis, quod in verbo fundatum esset, in Suecicis Ecclesiis admitti. Rex vicissim se vitam & omnia sua pro servanda Religione Evangelica offerre, nec quidquam se in gratiam Sacramentariorum scribere aut innovare, professus est (g).* Eodem An. 1602. Calvinianus Theodoricus MICRO IUS, Regem ex Livonia in Suethiam comitatus, Theses consignavit, plenas placitorum Calvinianorum. In iis negabatur Communica-

tio idiomatum in persona CHRISTI: fingebatur, opera nostra ingredi actum Iustificationis: Electio hominis ad salutem definiebatur absolute, quasi electus salvaretur quomodocunque viveret: Sacramentorum efficacia coarctabatur sola oblatione: Phrases, *in, cum & sub pane Sacramentali est corpus Christi*, damnabantur, etc. Theses illas Rex offerri iussit Archiepiscopo, a quo solide refutabantur (b). Idem quoque refutavit *Ordinantiam Ecclesiasticam*, juxta quam ritus Ecclesiastici in AULA Regis disponderentur. Ostendit enim Archiepiscopus OLAUS M. ordinantiam istam scandali plenam esse, atque observatores ejus sese Ecclesiæ Calvinianæ adsociare docuit, eo quod ex Agenda Hildelbergensi nonnulli ritus & phrases essent depromptæ. Animadversiones Archiepiscopi convellere quidam sunt aggressi, sed vicit veritas & nullam praxin invenit hæc innovatio, exemplaribus illius Ordinantia sepositis (i). In Comitibus Holmenibus, quum Ordines Regni circa auspicia imperii submissæ a Rege petiissent, ut Confessionem fidei suæ ipsis exhiberet, libere professus est, quod Scripta Prophetarum & Apostolorum anteponerentur Confessioni AUGUSTANÆ, cujus classicam auctoritatem agnosceret, *quatenus Scripturæ Sacræ ipsa conveniret* (k). Sequenti An. 1603. edidit Rex Litteras parentes Elfsburgi, quibus Hollandos aliosque invitavit, ut in insula *Hisingen* confederent, & novam urbem Gothoburgum fundarent (l). Quibus, licet Calvinianis, liberum Religionis exercitium paullo post concessit (m). Ut ex Gothia Holmiam pervenit CAROLUS, ferram contentionis cum Archiepiscopo

Episcopo reciprocavit. Scilicet ut moliminibus Regis obviam iret, collegit varias antiquorum Doctorum sententias de Persona CHRISTI & Sacra Cœna, Verbo DEI conformes, quæ hanc doctrinam tractabant, ut ita declararet *ὁμοψύχτων* veræque Religionis conformitatem. Ut hoc Scriptum confutaret Rex, aliud eodem anno edendum curavit, quod continebat: *Argumenta quadam ex Patribus, Lutero & Philippo Melanctone desumpta, de Unione personali duarum naturarum in Christo, de Sacramento Eucharistiæ illiusque vero usu*, indignatus valde, quod Archi-Episcopus in his semina Calvinianismi inveniret (n). Hoc Schediasma rursus ad vivum refecit Archi-Episcopus, in eodem detegens membra non integra, sed Calvinianismi labe graviter infecta. Rigidior autem fuit Rex CAROLUS IX., quam ut his flecteretur, quare mox edidit Responsum suum & Veram Informationem de Sacra Cœna (o). An. 1607. editus fuit *Catechismus, seu Signum Christianum de fidei Articulis & Capitibus necessariis*. Catechesin illam Auctorem quoque habere CAROLUM IX., existimat SCHEFFERUS (p). Quidquid sit, librum hunc etiam refutavit Archi-Episcopus & corruptelas ejus perspicue demonstravit. Interea Rex CAROLUS in Suethiam arcessendum curaverat JOHANNEM FORBESIUM, Scotum, quem Archi-Episcopo & Professoribus Upsaliensibus opponeret. Hic Regi offerebat Confessionem fidei suæ, vel perfidiæ potius. Mox eruditum conflictum cum hoc Argyraspide Calviniano instituerunt Upsalienses, sed quum minus ordinate se utrinque gererent, idem in aliud tempus dilatus fuit. Ut igitur solemniter omnia peragerentur, constituta fuit disputationi publicæ dies 17 Nov. 1693, jussitque Rex FORBESIUM Upsaliam se conferre, & in Academia theses suas publice defendere; misit quoque illuc quosdam Senatores Regni, ut conflictum Religionis audirent. Actum disputationis gravî Oratione aperuit Archi-Episcopus, tandemque a FORBESIO petiit, ut sibi monstrarentur 68 theses, quas Regi antea traderat.

derat. Recufavit quidem aliquamdiu FORBESIUS, causæ suæ forsitan diffusus; tandem vero eas porrexit; quo facto, alea certaminis iacta fuit. In hac autem palæstra FORBESIUS tam pingui Minerva Calvinianismum proposuit, ut Archi-Episcopus sessionem concluderet his verbis: *Ireneus refert, veteres Germanos clausisse aures suas, audita in DEUM contumelia. Sic fatemur & ipsi aures nostras esse defatigatas auditione contumeliarum in DEUM, ab hoc peregrino homine profectarum. Rogemus DEUM, ut hunc seductum Virum convertat (q).* Quum Rex comperiisset, quam crasse FORBESIUS differuisset, omnino id ipsi displicuit, nec ab illo tempore Religionis Evangelicæ veritatem sollicitavit (r). Paulo post decessit Rex CAROLUS IX. & simul spes omnis Calvinistarum, sacra sua per Suethiam propagandi, evanuit. Crebris autem his disputationibus inter Evangelicos & Calvinianos institutis, CAROLUS, vel pleniorē Religionis veræ noticiam haurire voluit, vel hoc modo, quo pridem usus fuerat Pater ejus, dispari successu ad extirpandas præstigias Sacrorum Pontificiorum, introducere studuit Religionem Reformatam; quamvis non desint, qui omnia hæc molimina Aulicis potius, quam cordato Regi tribuenda esse censeant.

(a) Vid. DALINI *Histor. Patr. Tom. III. Part. II. p. m. 109.* (b) Vid. WERWING *Hist. Caroli IX. T. I. p. 153.* (c) Vid. DALINI *Libr. cit. p. m. 260.* (d) Confr. DALINI *Libr. cit. p. m. 342.* (e) Vid. WERWINGI *Libr. cit. T. II. p. m. 23.* (f) Vid. BAAZII *Invent. Hist. E. S. p. 592.* (g) Vid. *Libr. nup. cit. p. cit.* (h) Vid. *Libr. modo cit. p. 601. 602.* (i) Vid. BAAZII *Libr. cit. p. 603, 604, 605.* (k) Confr. DALINI *Hist. cit. p. m. 501.* (l) Vid. CEDERBR. *æscript. Gothoburg. p. 9.* (m) Vid. WERWING *Tom. II. p. 182.* (n) Vid. DALINI *Histor. cit. p. m. 531.* (o) Vid. DALIN. *Lor. cit. p.* In *Suecia Litterata p. 53.* (p) Vid. BAAZII *Libr. cit. p. 634.* (r) Vid. WERWING *Libr. cit. p. m. 159.* (s) BAAZIUS tantum non omnem culpam conjicit in Aulicos Regis,

